

Reflectie

Reflecteren betekent letterlijk: beschouwen of overdenken. Reflecteren is het terugblikken op je eigen handelen en ervaringen, daarover nadenken en vandaaruit nieuwe keuzes maken. Reflectie is de motor van ontwikkeling, want als je niet terugkijkt wat anders en beter kan, zie je ook geen ontwikkelpunten. Reflecteren is niet alleen belangrijk voor de leerkracht, maar ook voor de leerlingen. Het is nodig dat een leerkracht zijn leerlingen leert om te reflecteren. Daardoor krijgen de leerlingen meer grip op het leerproces en kunnen ze zelfstandiger leren. We vinden het belangrijk dat kinderen doelen stellen. Het nut vervalt als kinderen niet leren reflecteren op de gestelde doelen.

Leerlijn reflectie op werk

De leerlijn reflectie op werk zorgt voor de doorgaande lijn en een opbouw in de school. Aan de doelen die per groep in de leerlijn staan werken we aan. We verwachten dat een kind aan het eind van het leerjaar deze doelen beheerst.

Groep 1:

- Vertelt na afloop van een taak wat hij heeft gedaan
- Geeft tijdens een activiteit aan dat hij het (te) makkelijk of moeilijk vindt
- Vertelt wat hij die ochtend/middag heeft gedaan m.b.v. dagritmekaarten
- Geeft aan welke taken hij moeilijk vond en welke makkelijk

Groep 2:

- Vertelt wat hij die ochtend/middag heeft gedaan (zonder visuele steun)
- Controleert het gemaakte werk
- Geeft aan of de taak makkelijk of moeilijk was en of hij goed heeft gewerkt

Groep 3:

- Vertelt in een paar stappen hoe hij zijn taak heeft aangepakt
- Zoekt een fout op als de leerkracht vraagt nog eens goed te kijken
- Beoordeelt samen met de leerkracht hoe hij zijn taak gedaan heeft (werkwijze, snel/langzaam, resultaat)

Groep 4:

- Onderbouwt zijn mening over de kwaliteit van een gemaakte taak (goed, omdat)
- Kijkt naar en praat over overeenkomsten en verschillen tussen eigen en andermans werk/aanpak
- Geeft aan op welk gebied zich een probleem voordeed en welke oplossing is gekozen (bij materiaal, taak of samenwerking)

Groep 5:

- Reageert zonder boos te worden op kritiek op zijn werk
- Stelt vorderingen bij zichzelf vast (dit ging beter dan vorige keer)
- Vertelt achteraf waarom iets goed, minder goed of fout is gegaan
- Legt samen met leerkracht een relatie tussen deze beoordeling en afspraken voor de volgende keer
- Geeft aan in welke vakken hij goed en minder goed is
- Evalueert de periode van zelfstandig werken gericht op de voorbereiding, het proces en het resultaat

Groep 6:

- Geeft feedback op het werk van een medeleerling

- Ontvangt feedback van een medeleerling op zijn gemaakte werk
- Evalueert planning en uitvoering van zijn dag-/meerdere-/weektaak op basis van de feedback
- Reflecteert zowel op het resultaat van een taak als op het proces (hoe heb ik het aangepakt)
- Onderscheidt daarbij persoonlijke (kun je zelf beïnvloeden) en externe oorzaken
- Evalueert zijn eigen werkdag gericht op de voorbereiding, het proces en het resultaat
- Verbindt consequenties voor de volgende keer aan zijn beoordeling

Groep 7:

- Stelt zo nodig zijn tijdsplanning bij (meer/minder tijd nodig):
- voor een enkelvoudige taak
- voor een taaksysteem
- Beoordeelt of hij een uitgevoerde taak goed had voorbereid en uitgevoerd en verbindt hier consequenties aan voor de volgende keer
- Beoordeelt of hij de juiste prioriteiten heeft gesteld en geeft aan welke gevolgen dit heeft voor een volgende planning
- Past zijn werkstijl (kwaliteit t.o.v. hoeveelheid) aan waar nodig
- Schat in wat nodig is om de leerstof te beheersen (aanvullende instructie/oefenstof nodig)

Groep 8:

- Bespreekt met anderen hoe hij zijn project heeft aangepakt gericht op de voorbereiding, het proces en het resultaat
- Evalueert eigen werkweek (er is een balans tussen positieve en negatieve punten)
- Komt met suggesties voor aanpassingen op inhoudelijke (wat wil/moet ik leren) en procesmatige aspecten van het onderwijsleerproces

Invulling van de leerlijn – voorbeelden uit de praktijk

Groep 1:

Doel: Vertelt wat hij die ochtend/middag heeft gedaan m.b.v. dagritme kaarten

Het verloop van de dag wordt bij de kleuters elke dag besproken aan de hand van de dagritme kaarten. Aan het einde van de dag evalueren de kinderen samen met de leerkracht hoe de dag is gegaan en wat beter kan voor de volgende keer. Dit gebeurt zowel op groepsniveau als op individueel niveau. Door gerichte vragen te stellen, kan een leerkracht meten of een kind individueel de dag kan reflecteren.

Doel: Vertelt na afloop van een taak wat hij heeft gedaan

Doel: Geeft tijdens een activiteit aan dat hij het (te) makkelijk of moeilijk vindt

Op een schooldag zijn er vrije en gerichte speel/werkmomenten. Met behulp van het keuzebord kan de leerkracht een kind gericht indelen bij een activiteit waarvan de leerkracht wil dat een kind met die activiteit aan de slag gaat.
Voorbeeld: de leerkracht deelt een kind in bij het keuzebordplaatje van puzzelen. Het kind gaat aan de slag en na afloop reflecteert de leerkracht samen met het kind hoe de activiteit is gegaan. "Hoe ging het werkje en wat heb je gedaan? Wat kan je de volgende keer nog beter

doen? Vond je het werkje makkelijk/fijn of kunnen we de volgende keer een werkje proberen wat moeilijker is?"

Doel: Geeft aan welke taken hij moeilijk vond en welke makkelijk

De kleuters hebben vrije keuzemomenten om zelf te kiezen waar zij mee gaan spelen of waar zij aan gaan werken. Tijdens en na afloop van deze momenten reflecteert de leerkracht zowel op groepsniveau individueel niveau met de kinderen.

Voorbeeld: de leerkracht geeft kinderen bij het opruimen van het materiaal gerichte taken. De leerkracht wijst kinderen aan om de bouw- of poppenhoek op te ruimen, het opruimen van de stiften/kleurpotloden, kwasten schoonmaken na het verven, knutselkast netjes maken, stoelen in de kring of aan tafel zetten etc. De leerkracht vraagt na afloop van het opruimen aan de kinderen welke taken hij/zij makkelijk of lastig vond.

De dagritme kaarten.

Groep 2:

Doel: Vertelt wat hij die ochtend/middag heeft gedaan (zonder visuele steun)

Van de kinderen in groep 2 mag al meer worden verwacht dan van een kind uit groep 1. Het kind zit immers al een jaar in de kleuterklas, waar hij/zij al langer de tijd heeft gehad om te leren en ontwikkelen. Tijdens het klassikaal evalueren aan het einde van de dag, kan de leerkracht differentiëren door gerichte vragen te stellen aan kinderen uit groep 2 die lastiger zijn dan aan kinderen uit groep 1.

Voorbeeld: "Kan jij vertellen wat je deze ochtend hebt gedaan, wat vond je fijn en wat vond je minder fijn?"

Doel: Controleert het gemaakte werk

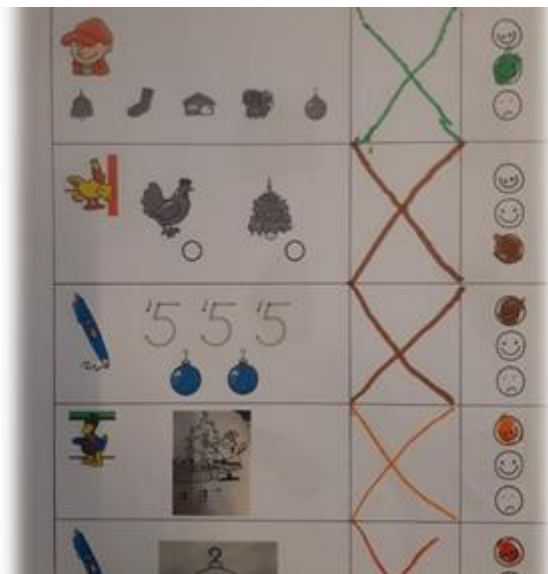
Doel: Geeft aan of de taak makkelijk of moeilijk was en of hij goed heeft gewerkt

Ook wordt er meer verwacht van de kinderen uit groep 2 betreft het resultaat van een activiteit ten opzichte van kinderen uit groep 1. De leerkracht differentieert door activiteiten uit te kiezen, die aansluiten op de zone van naaste ontwikkeling. Hierdoor wordt een kind uitgedaagd op zijn eigen niveau. Na afloop van een activiteit reflecteert de leerkracht samen met het kind het gemaakte werk.

Voorbeeld: Een kind uit groep 2 heeft een verfopdracht gekregen: het maken van een dierentuin met daarin 3 dieren die in de dierentuin leven. Tijdens de activiteit reflecteert de

leerkracht op het handelen van het kind. "Lukt het om de verftekening te maken? Hoe heb je de grote/ kleine lijnen geschilderd?" Na afloop van de activiteit reflecteert de leerkracht met het kind het gemaakte werk. "Is het gelukt om een diertuin te schilderen? Is het gelukt om 3 dieren te schilderen die in de diertuin leven? Vond je het werk makkelijk of moeilijk? Hoe vind je dat jezelf hebt gewerkt?"

De kinderen die in groep 2 zitten, werken ook taakgericht met een weektaak. Aan het einde van de week wordt er gereflecteerd met de kinderen hoe zij de weektaak hebben ingedeeld, of dit goed is gegaan en wat de volgende keer eventueel beter kan.

Groep 3:

Doel: Zoekt een fout op als de leerkracht vraagt nog eens goed te kijken

In groep 3 leren de kinderen veel nieuwe dingen, zoals het leren lezen, schrijven en het werken in een (werk)schrift. Voor de kinderen is de leerkracht hun referentiekader. Zij zullen vooral goed naar de leerkracht moeten kijken, wanneer deze aan het modelen is. Met de leerkracht samen kunnen de kinderen aangeven hoe zij hebben gedacht en hoe zij vervolgens hun taak gemaakt hebben.

Voorbeeld: bij het aanleren van de schrijffletters kunnen de kinderen beoordelen of hun letter lijkt op die van de leerkracht "Heb je goed gekeken hoe ik het deed, waar ik begonnen ben? Waar is jouw letter anders dan de mijne? Wat had je moeten doen?"

Doel: vertelt in een paar stappen hoe hij zijn taak heeft aangepakt

Bij rekenen kunnen de kinderen hun denkstappen vertellen en waarom ze zo gedacht hebben: "Ik heb 5 op mijn rekenrek gezet en daarna er ... bij gedaan. Ik weet dat de rode kralen er 5 zijn dus kan ik sneller tellen."

Bij lezen kan een kind aangeven waarom er 'taak' staat en geen 'tak' ("ik zie en hoor daar een lange klank").

Doel: beoordeelt samen met de leerkracht hoe hij zijn taak gedaan heeft werkwijze, snel/langzaam, resultaat

In groep 3 wordt er veel nieuwe stof aangeboden in korte tijd. Hierdoor zullen de kinderen ook sneller resultaten zien en succeservaringen opdoen. Met de leerkracht samen zullen de kinderen ervaren dat ze al sneller zijn gaan lezen, schrijven en meer werk af krijgen.

In groep 3 wordt voor de pauze gestart met de 'pleinwacht'. Dit kind is in de buitenpauze het eerste aanspreekpunt bij kleine incidenten tussen kinderen. Aan de hand van een checklist kan de pleinwacht zien welke stappen het kan ondernemen bij conflicten.

Na de pauze reflecteren leerkracht, leerlingen en pleinwacht over hoe de pauze is verlopen. "Wat ging goed/ niet goed? Heb je de pleinwacht ingeschakeld? Hoe vond je dat hij/ zij het deed en waarom? Wanneer is het beter naar de juf te gaan?"

Groep 4:

Doel: Onderbouwt zijn mening over de kwaliteit van een gemaakte taak (goed, omdat..)

Kinderen uit groep 4 reflecteren meerdere malen per dag op werk en gedrag.

In groep 4 werken de kinderen voor het eerst met methodes die ook in de hogere groepen worden gebruikt. Het is belangrijk dat zij de juiste aanpak leren en veelvuldig nadenken over de kwaliteit van hun werk. Bij rekenen kan een kind bijvoorbeeld in een duidelijke zin vertellen hoe het heeft gedacht, welke (denk)stappen het heeft ondernomen om tot het antwoord te komen. Het kind kan ook aangeven of het tevreden is met zijn werk en waarom, bijv. "Ik heb nu meer sommen af dan vorige keer. Dit kon ik vorige keer nog niet en nu heb ik het zo gemaakt."

De kinderen kijken hun rekenwerk, klassikaal of individueel, zelf na.

Bij spelling kunnen de kinderen de fout opzoeken (en verbeteren) in het door de leerkracht aangekruiste woord; ze kunnen ook aangeven of ze deze fout hadden kunnen "weten" (bijv. ja, want deze week heb je die categorie geleerd). De kinderen kijken hun dagelijkse dictee zelf na.

Doel: Kijkt naar en praat over overeenkomsten en verschillen tussen eigen en andermans werk/aanpak

Bij creatieve vakken wordt een beroep gedaan op bepaalde vaardigheden van kinderen en moeten bepaalde elementen verwerkt worden. Na afloop van de les kunnen kinderen kritisch kijken naar de resultaten van een ander: "Ik vind dat bij hem/haar goed gelukt bijv. omdat dat netjes op de lijn is uitgeknipt, mij lukt dat nog niet".

Kinderen kunnen ook vertellen waarom een eenvoudige denkstap van een ander niet juist is en daarom niet tot het juiste antwoord leidt (bijv. "want in regel ... staat...")

Doel: Geeft aan op welk gebied zich een probleem voordeed en welke oplossing is gekozen (bij materiaal, taak of samenwerking)

Ook bij gedrag komt reflectie regelmatig terug. Op de vraag van de leerkracht hoe de pauze was kunnen de kinderen met argumenten hun antwoord onderbouwen (bijv. goed, want ik heb fijn met die en die gespeeld en er was geen ruzie). De pleinwacht kan aangeven of dit juist is.

Bij problemen en/of conflicten vraagt de leerkracht wat de rol van beide partijen was. "En wat heb jij dan gedaan? Wat had je beter kunnen doen? Had je dit kunnen zien aankomen? Hoe zou je het nu volgende keer aanpakken?"

Groep 5:

Doel: Geeft aan in welke vakken hij goed en minder goed is.

Een leerling uit groep 5 heeft al voldoende basis om aan te geven in welke vakken hij/zij goed is, maar ook waaraan nog gewerkt moet worden.

Doel: Legt samen met leerkracht een relatie tussen deze beoordeling en afspraken voor de volgende keer

Ook kan het tegen kritiek van de leerkracht betreffende het werk en met hem/haar afspraken maken voor een volgende keer: "Ik controleer mijn werk volgende keer beter, ik lees terug in de tekst."

Doel: Legt samen met leerkracht een relatie tussen deze beoordeling en afspraken voor de volgende keer

Uit zichzelf kan de leerling aangeven of iets wel of niet goed is gegaan ("toen ik deze sommen maakte kwam ik erachter dat ik de opdracht verkeerd had gelezen" of "toen ik ging nakijken zag ik dat ik het fout had en nu weet ik waarom").

Doel: achteraf vertellen waarom iets goed, minder goed of fout is gegaan

Het kind kan ook vlot met de leerkracht meekijken naar eerder gemaakt, vergelijkbaar werk en aangeven wat beter is en waarom.

Bij het aanbieden van een nieuwe weektaak kan het kind aangeven waar hij/zij denkt dat er knelpunten liggen en planning daarop inrichten. "Ik denk dat hier de meeste tijd in gaat zitten dus ik begin elke keer hiermee. Deze week ga ik bij spelling letten op de klankgroepenwoorden, omdat dat ik daar vorige keer veel fouten in had."

Groep 6:

Doel: geven en ontvangen van feedback op het gemaakte werk

Feedback geven op het werk van een medeleerling is niet moeilijk, maar ontvangen des te meer. Het wordt al gauw als persoonlijke kritiek opgevat, terwijl het resultaat wordt beoordeeld en niet de persoon zelf. Bij presentaties van bijv. Blink zijn leerlingen al gewend om tips en tops te krijgen.

Doel: evalueert planning en uitvoering van zijn dag-/meerdere-/weektaak op basis van de feedback

Bij de weektaak stelt elke leerling zijn eigen persoonlijke doel voor die week. Dat gaat verder dan "Ik wil deze week mijn werk af hebben", maar zou kunnen zijn: "Ik wil geen fouten (of maar 5) in de keersommen.

Doel: de leerling reflecteert niet alleen op het resultaat maar ook op het proces

De leerkracht bespreekt de weektaak met de leerling.

Doel: onderscheidt daarbij persoonlijke (kun je zelf beïnvloeden) en externe oorzaken

In groep 6 kan een leerling onderscheid maken welke interne (hier kan ik wat aan doen) en externe factoren het van invloed zijn op zijn werkproces en resultaat. "Ik heb me hierbij te veel laten afleiden door... dus ik zoek volgende keer een ander plekje op. "In mijn groepje waren telkens kinderen ziek dus niet alles is evengoed gelukt."

Doel: verbindt consequenties voor de volgende keer aan zijn beoordeling

Na een toets kan een individuele of klassikale bespreking volgen. Leerlingen zien welke denkfout ze hebben gemaakt en wat ze volgende keer anders kunnen doen.

Groep 7-8:

Doel: stelt zo nodig zijn tijdsplanning bij

Reflectie zien we in de hoogste klassen van het basisonderwijs op verschillende wijze voorkomen. Zo werken groep 7 en 8 ook met de weektaak. Hiermee stellen zij vooraf (op vrijdag, voor de nieuwe week) individueel doelen op. "Welke doelen wil ik behalen bij welk vakgebied? Hoe zorg ik ervoor dat ik mijn doelen ga behalen? Wat is hier allemaal voor nodig? Hoeveel tijd spendeer ik aan welk vakgebied om al mijn doelen te behalen voor het einde van de week?"

Gedurende de week bekijkt de leerkracht samen met het kind of de planning voor de weektaak positief verloopt. Indien nodig, wordt in overleg met het kind de doelen bijgesteld.

Doel: Beoordeelt of hij de juiste prioriteiten heeft gesteld en geeft aan welke gevolgen dit heeft voor een volgende planning

Doel: Evalueert eigen werkweek (er is een balans tussen positieve en negatieve punten)

Aan het einde van week reflecteren de leerkracht en het kind of alle doelen zijn behaald voor de weektaak. Aan de hand van die reflectie worden er nieuwe doelen opgesteld. Tijdens de reflectie stelt de leerkracht gerichte vragen om de procesgang goed in beeld te krijgen. Kinderen leren zelfkritisch te worden op eigen gemaakt werk.

Doel: Bespreekt met anderen hoe hij zijn project heeft aangepakt gericht op de voorbereiding, het proces en het resultaat

Een andere manier om reflectie terug te laten komen, is om op groepsniveau het verloop van de ochtend en middag te bespreken, waarbij de andere bouwstenen: samenwerken en zelfstandigheid centraal staan. Tevens wordt ook het gedrag als groep gereflecteerd. "Zijn er conflicten voorgevallen vanmorgen of juist mooie momenten? Wie heeft deze middag voor zichzelf goed gewerkt, waarom? Heeft er iemand een ander geholpen door samen te werken en elkaar te ondersteunen, hoe ging dit en wat is je gevoel hierbij?"

Tevens komen er ook projecten voor bij een vak zoals wereldoriëntatie. In groepjes gaan de kinderen in coöperatieve werkvormen aan het werk. Iedere leerling heeft een bepaalde rol binnen de groep, waarbij een planning ook aan bod komt. Aan het einde van het project wordt het resultaat beoordeeld, maar ook de procesgang van het samen werken tijdens het project. Er wordt gereflecteerd of de doelen tussentijds zijn behaald, of het gemaakte werk op tijd is gemaakt en of de planning hiervoor in orde was. De kinderen leren hierdoor kritisch te zijn op het gemaakte werk, maar ook kritisch te zijn in het proces van samen werken in een groep.

Doel voor deze week:
Alles af hebben

Instructie	Ma	Di	Wok	Do	Vrij
Rekenen:					
Werkblad 11					
Werkblad 12					
Werkblad 13					
Werkblad 14					
Werkblad 15					
Werkblad 16					
Werkblad 17					
Werkblad 18					
Werkblad 19					
Werkblad 20					
Werkblad 21					
Werkblad 22					
Werkblad 23					
Werkblad 24					
Werkblad 25					
Werkblad 26					
Werkblad 27					
Werkblad 28					
Werkblad 29					
Werkblad 30					
Werkblad 31					
Werkblad 32					
Werkblad 33					
Werkblad 34					
Werkblad 35					
Werkblad 36					
Werkblad 37					
Werkblad 38					
Werkblad 39					
Werkblad 40					
Werkblad 41					
Werkblad 42					
Werkblad 43					
Werkblad 44					
Werkblad 45					
Werkblad 46					
Werkblad 47					
Werkblad 48					
Werkblad 49					
Werkblad 50					
Werkblad 51					
Werkblad 52					
Werkblad 53					
Werkblad 54					
Werkblad 55					
Werkblad 56					
Werkblad 57					
Werkblad 58					
Werkblad 59					
Werkblad 60					
Werkblad 61					
Werkblad 62					
Werkblad 63					
Werkblad 64					
Werkblad 65					
Werkblad 66					
Werkblad 67					
Werkblad 68					
Werkblad 69					
Werkblad 70					
Werkblad 71					
Werkblad 72					
Werkblad 73					
Werkblad 74					
Werkblad 75					
Werkblad 76					
Werkblad 77					
Werkblad 78					
Werkblad 79					
Werkblad 80					
Werkblad 81					
Werkblad 82					
Werkblad 83					
Werkblad 84					
Werkblad 85					
Werkblad 86					
Werkblad 87					
Werkblad 88					
Werkblad 89					
Werkblad 90					
Werkblad 91					
Werkblad 92					
Werkblad 93					
Werkblad 94					
Werkblad 95					
Werkblad 96					
Werkblad 97					
Werkblad 98					
Werkblad 99					
Werkblad 100					

Wat leer je anders werk in:	Plus, twee slimste plannings:
Rekenen:	
Taal:	
Spelling:	Plus: Blok 7 deel 1
Overig:	Lezen op het bordje (Donald Duck / Blok) Muziek Schaak Teken en je tekenen op Soundtrack Muziek • Bekal team • Benodigheden maken
Wet je je daar bereikt? Waarom wel/niet?	
Wet kan je de volgende keer beter doen?	